

Il franzos progredescha en Svizra

Tar ils francofons èsi pli lev da s'adattar

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **Suenter la construcziun dal rom ost da l'autostrada A5 a Bienna (54640 olmas) pretendan ils Romands da la citad cun insistenza che las tavlas da lez toc resguardian consequentmain er il franzos. «20 Minuten» dals 22 da favrer scriva: «Bienna sa dosta cunter lezza signalisaziun manglusa.** Dapi in onn e mez portan las tavlas mo inscripziuns tudestgas. Quai vul midar t.a. la cussegliera communal verda Barbara Schwikert (...). Il settember 2018 ha la citad proponì midadas concretas da la signalisaziun en ina brev a cuss. fed. Doris Leuthard: 'Biel-Süd' duaja vegnir 'Biel/Bienne-Süd/Sud', 'Bözingenfeld' dentant 'Biel/Bienne-Industrie' perquai ch'il num en domadus linguatgs fiss memia lung. Tut en tut duajan ins midar trenta tavlas (...), quai duaja custar 50 000 francs (...). Schwikert: 'Ins ha simplmain ignorà nus. Perquai (...) dauzain nus il squitsch sin l'Uffizi federal da vias' (...). En la sessiun da mars inoltreschan la deputada biennaisa Samantha Dunning (...) ed il deputà biennais Pierre-Yves Grivel ina moziun (...). Era cusseglier communal Cédric Némitz sustegna la bilinguitad: 'Cun vesair quai ma senta snegà sco Romand.' Ometter ina lingua saja ina furma da spretsch.» In'otra funtauna rapporta: «Las autoritads da Bienna e conturns mantegnan lur postulat d'inscripziuns

consequentmain bilinguas tar il nov sviament d'autostrada. La gievgia passada hani preschentà lur atgnas propostas (...). Empè da la tavla 'Biel-Mett' duaja star 'Biel/Bienne-Mett/Mâche' (...). Ins giavischa er 'Ausfahrt/Sortie' e las frequenzas radio en domadus linguatgs, sco en il chantun biling da Friburg (...). L'uffizi federal duaja respectar la bilinguitad uffiziala da Bienna nua ch'ils francofons fan ora var 42% da la populaziun. Némitz: 'La confederaziun prenda davent la mesadad da Bienna.' (...). Pliaras persunalitads da la regiun s'engaschan uffizialmain per il postulat d'inscripziuns consequentas dal rom ost da l'autostrada A5 a Bienna» (<https://www.bluewin.ch/de/news/schweiz/biel-beharrt-auf-zweisprachigen-schildern-217161.html>).

La Romandia vegn pli ferma

Gist durant quellas discussiuns davart las ommissiuns dal franzos tar la signalisaziun d'in rom d'autostrada a Bienna explodescha ina novitad che po mo stimular la Romandia a lutgar anc dapli per sia lingua (e Moutier a batter per l'unien cun il chantun Giura): L'Uffizi federal da statistica (UFS) ha chattà ora ch'ins discorra adina dapli franzos sco l'atgna lingua principala en Svizra, numnadamein 18,4% da la populaziun il 1970, 19,5% il 1990, 22,6% il 2010 e 22,7% il 2017. Durant la medema perioda percenter è la proporziun da germanofons chalada:

66,1% il 1970, 64,6% il 1990, 64,2% il 2010, 62,6% il 2017. La sociolinguista rumantscha Renata Coray («Institut du plurilinguisme», Universitad da Friburg) punctuescha: «Ils immigrants en la Romandia han plitost la tendenza da s'adattar a la lingua locala (...). Là va a star blera glied da linguatg portugais, talian u spagnol. I emprendan plitost spert il franzos, lingua neolatina analoga a lur atgna – tant pli ch'ils esters s'integreschan linguisticamain per regla pli spert en la Romandia ch'en l'intschess aleman nua che la populaziun discorra plitost dialect. Dapi l'entschatta da noss tschientaner crescha era la proporziun dals italofoons en Svizra: Mo 6,5% il 2000, ma 8,1% il 2010 ed 8,2% il 2017. Las elecziuns d'october 2019 vegnan plinavant a rinforzar las deputaziuns da Genevra e dal Vad en il cussegl naziunal: Mintgin da quests chantuns survegn in mandat dapli, entant che Berna e Lucerna perdan mintgina in mandat. «Mintg'onn determinescha l'UFS la forza da la populaziun residenta stabla sin la basa dals registers chantunals e communal, da quels dal stadi civil e da quels dals esters»*. La Svizra da 2020 vegn pia ad esser in pau pli francofona che quella da 2015.

– «Le Conseil national comptera un Genevois et un Vaudois de plus» rts.ch – Suisse
– Funtauna: Alexandra Kohler, Le français progresse en Suisse. SWI swissinfo.ch, 28 da favrer 2018.